

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

(Майя НІКОЛАЄВА)

30 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНА ЗАРУБІЖНА ПОЛІТОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 29 – міжнародні відносини

Спеціальність: **291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії**

Освітньо-професійна програма: ОПП « Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 5 годин – 150 змістових модулів – 4	Галузь знань 29 – міжнародні відносини Спеціальність 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
		2-й	0
		Семестр	
		4-й	0
		Лекції	
		40 год.	0
		Практичні	
		20 год.	0
		Самостійна робота	
		90	0
		у т.ч. ІНДЗ* - 30 годин	
		Форма підсумкового контролю: Іспит	

* Див: р.8. Самостійна робота.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна включена до переліку вибірових освітніх компонентів освітньо-професійної програми (ОПП) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю – 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Мета дисципліни полягає в ознайомленні здобувачів з основними політичними теоріями (концепціями) як формою дослідження політики на базі вивчення основних доробок сучасних зарубіжних політологів та соціальних філософів, еволюції їх поглядів, що дозволить студентам усвідомити різноманітність і альтернативність політичних концепцій та теорій і формувати власні уяви та знання про широту теоретичних та методологічних підходів до аналізу сучасного світу, який динамічно розвивається.

Завданням дисципліни є:

– вивчення теоретичних доробок відомих представників зарубіжної політичної науки щодо змісту, динаміки та перспектив сучасних світових соціально-політичних процесів, їх невизначеністю та проблем адаптації людства до них;

– ознайомлення з дискусіями, які існують сьогодні між представниками різних традицій, теорій та напрямів зарубіжною політичної науки;

– формування у здобувачів уявлень про відмінності в методології політичних підходів, що сприятиме розумінню, що до пояснення будь-якої проблеми існує багатоваріантність позицій та концепцій;

– сприяти вихованню громадянина України із самостійним мисленням, активною громадянською позицією, навичками політичної культури, вмінням застосовувати теоретичні знання у професійній і громадській діяльності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів загальних (ІК, ЗК) та спеціальних (СК) компетентностей, визначених ОП:

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

СКЗ. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

Очікувані результати навчання (РН).

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

У результаті вивчення дисципліни здобувач-бакалавр повинен **знати:**

– предметну область застосування знань, отриманих з наукових доробок сучасної зарубіжної політичної науки;

– розуміти процес інституціоналізації світової політичної науки, чинники, умови, причини її становлення та успішного розвитку в США, Західній Європі та інших регіонах;

– основні політичні теорії (концепції) дослідження політичних процесів на основі вивчення основних доробок відомих представників зарубіжної політичної науки, соціальних філософів, еволюції їх поглядів;

– формувати уявлення про різноманітність і альтернативність політичних концепцій та теорій щодо аналізу політичних процесів і явищ у різних контекстах;

– з'ясувати зміст української політичної практики в контексті сучасних теоретико-методологічних підходів аналізу;

– сприяти формуванню професійних здібностей щодо аналізу та експертних оцінок політичних процесів в світі.

вміти:

– володіти термінологічним апаратом дисципліни та вдало його використовувати;

– проводити порівняльний аналіз умов, чинників виникнення та розвитку політичної науки в США та Європі. Розумітися на їх відмінностях та специфіці;

– виявляти відмінності в методології політологічного аналізу, що формує розуміння багатоваріантності підходів до аналізу проблем;

– критично оцінювати наявні дискусійні думки та аргументовано їх пояснювати;

– в контексті вивчених теорій та концепцій вміло аналізувати політичні процеси в Україні;

– застосовувати отримані знання для використання в практичній діяльності, пов'язаної із діяльністю як консультанта, радника, експерта.

Практична складова: пов'язана із досягненням здобувачами проблематики сучасної зарубіжної політології та має на меті практичну апробацію набутих теоретичних знань під час написання та представлення академічного тексту (есе, курсова робота, доповідь на конференції, підготовка відповідних презентацій, публікація в студентському виданні, індивідуальне завдання) з урахуванням обов'язкового звернення здобувача до загальноукраїнського та регіонального контекстів проблеми, що розглядається.

Навчальна дисципліна вивчається протягом одного семестру та складається з чотирьох змістових модулів (ЗМ). По завершенню курсу здобувачі вищої освіти складають іспит. Результати навчання оцінюються за 100-бальною системою. За результатами оцінювання змістового модуля здобувачам виставляються бали. У разі відсутності здобувача на практичному занятті, він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в позааудиторний час (час консультацій викладача). Можливий інший варіант відпрацювання - написання реферату, есе на тему, самостійний аналіз текстів робіт окремих авторів – вчених за тематикою, рекомендованою викладачем.

Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Методологічні аспекти і теоретичні основи сучасної зарубіжної політології

Тема 1. Інституціоналізація зарубіжної політичної науки. Становлення та її розвиток в США.

Статус політичної науки та її організації в США: періодизація становлення. Основні наукові школи та концептуальні направлення досліджень начального періоду. Чиказька школа та її внесок в теорію та методологію політичної науки. Основні методологічні підходи аналізу: системний підхід до вивчення політичних систем (Д.Істон, Т.Парсонс, К.Дойч, Г.Алмонд, Н.Луман та ін.), структурно-функціональний, постмодерні підходи до аналізу політики, інституціоналізм та неінституціоналізм (Д.Норт, Дж.Марч, Й.Олсен)

Тема 2. Політична наука у сучасній Європі: становлення та сучасний стан розвитку.

Особливості становлення та розвитку політичної науки у Великій Британії, Німеччині, Франції, Італії та інших державах Європи. Основні теорії і концепції до аналізу політичних процесів.

Політична наука в країнах Центрально-Східної та Південно-Східної Європи та пострадянських державах: основні проблеми становлення та сучасний стан.

Тема 3. Від класичних теорій до сьогодення: порівняльний аналіз методологічних підходів до вивчення історичних та політичних процесів

Місце марксистської теорії в сучасному інтелектуальному житті суспільства. Політична теорія марксизму. К.Маркс про державу та власність. Марксизм та неомарксизм ХХ ст. (Франкфуртська школа - Т.Адорно, М.Хоркхаймер, Г.Маркузе, Е.Фром, Ю.Хабермас); А.Грамуши, Никос Пуланзас та ін.

М.Вебер: відношення до теорії Маркса. Взаємозв'язок економіки та ідеї (ідеології). Вплив релігійних ідей на економіку. «Протестантська етика і дух капіталізму». Зв'язок між індивідуалізмом, відповідальністю та ціннісним плюралізмом. Аналіз капіталізму як усвідомленої діяльності людей. Рациональність як характерна ознака західної цивілізації. Влада і бюрократія. Відношення до держави.

Цивілізаційний підхід А.Тойнбі та формаційний підхід К.Маркса: основні відмінності. Основні фази життя цивілізації. Закон «виклику» та «відповіді». Творча та пануюча меншість. Війна і цивілізація. Військовий чинник на різних етапах життя цивілізації. Роз'єднуюча та об'єднуюча тенденції в світовій історії. Перспективи нового політичного порядку в ХХ ст. - ХХІ ст. в контексті методології А.Тойнбі.

Становлення К.Ясперса як філософа і теоретика політики. Екзистенціальний підхід до проблем світової історії. Світ «осьового часу». Особа і новий світопорядок. Роль духовно-ціннісних складових у розвитку сучасного світу.

Тема 4. Основні теоретико-методологічні аспекти теорії демократії у творах зарубіжних дослідників: методологія аналізу практики сьогодення.

Поняття та виміри демократії: історико-політологічний аналіз. Американська політична традиція формально-правового підходу до визначення сутності демократії. Мінімалістські концепції демократії (Й.Шумпетер, Л.Даймонд, А.Пшеворські та ін.). Теорія поліархії Р.Даля. Європейська традиція визначення сутності та змісту демократії: соціально-економічні параметри.

Переходи до демократії: транзитологічні парадигми. (Д.Растоу, А.Степан, Х.Лінц, А.Пшеворські, Г.О'Доннелл, Ф. Шміттер та ін.). Посткомуністичний транзит в контексті «хвильової» парадигми (В.Банс, Макфоллд, Е.Мачкув, В.Меркель, А.Круассан, Р.Скідельські, А.Мельвіль та ін.) Загрози та пастки посткомуністичного транзиту. М.Альварес, Х.Чейбуб, Ф.Лімонжі про фактор бідності. В.Кимлічка, Р.Гейден, Дж.Снайдер про загрози етнополітичних конфліктів. В.Банс щодо ролі верховенства права та необхідності сильної держави.

Нові підходи до аналізу «якості» та проблем сучасної практики демократії. Б. Манен про сутність представницького правління. Н.Урбінаті "Спотворена демократія: думка, істина, народ», Дж. Данн, Т. Снайдер "Шлях до несвободи. Росія, Європа, Америка" Дж. Бреннан «Проти демократії». С. Ринген «Народ дияволів. Демократичні лідери та проблема покори», К. Крауч «Постдемократія» та ін..

Змістовий модуль 2. Політична футурологія в зарубіжній політології кінця ХХ – поч. ХХІ ст..

Тема 5. Футурологія і політика. Інституціоналізація сучасних футурологічних студій

Футурологія як наукове знання щодо перспектив соціальних процесів: природа, характерні риси та етапи розвитку. Основні футурологічні концепції та прогнози останніх десятиліть ХХ ст. початку ХХІ століть (У.Ростоу, Дж.Гелбрейт, А.Тоффлер, Дж.Нейсбіт, З. Бжезинський та ін.). Основні сценарії та трансдисциплінарні проекти Римського клубу. Галузеві футурологічні дослідження (правові, державно-управлінські, екологічні, космологічні і т.п.) наприкінці ХХ початку ХХІ ст. Місце та специфіка політичної футурології.

Тема 6. А. Тоффлер та його трилогія про динаміку глобальних змін.

Уроки Ю.Харарі «21 урок для ХХІ століття»

«Шок майбутнього» А.Тоффлера. Основні чинники глобальних змін. Вимоги до людини в умовах «шоку майбутнього». «Третя хвиля». Соціально-економічний зміст «аграрної», «промислової» та «інформаційної» цивілізаційної хвилі. «Зрушення влади» в контексті «трьох хвиль». Влада, заснована на силі, багатстві, знаннях. Особливості зрушень початку ХХІ ст. Ю. Харарі про прогнози світового розвитку у ХХІ ст. Основні виклики, які сьогодні стоять перед людством: зміст та наслідки. Проблема вибору. Які стратегії обирати задля виживання людства: стратегії протистояння або співпраці. Вибір між авторитаризмом чи демократією. Нові технології та їх наслідки. Поява цифрових диктатур. Соціальна диференціація. Проблема адаптації людини і т.п. Дискусійність та еволюція підходів.

Тема 7. Ф.Фукуяма. Доктрина «кінця історії» та постлюдське майбутнє. Основні проблеми західного світу у постіндустріальну епоху: культурно-ціннісний та політологічний аспекти («Великий розрив», «Довіра» та ін.)

Тріумф лібералізму або світова ліберальна революція. Вершини та прірва тимосу. Панування й рабство. Універсальна та однорідна держава. Вільні та нерівні. Шляхи в майбутнє. Біотехнологія і поновлення історії. Права людини. Людська гідність. Політичний контроль над біотехнологією. Політика на початку майбутнього. Початок постлюдської історії. Дискусії та еволюція поглядів.

«Продовження історії». Сутність та наслідки «великого розриву». Нове бачення ролі цінностей в загальному історичному процесу. Гра за правилами. Людська природа, соціальний капітал і соціальний порядок. Технологія, мережі і соціальний капітал. Перспективи долання «зламу епох».

Роль культури в розбудові (творенні) економічного суспільства. Соціальні чесноти. Ідея довіри як показник/вимірювач соціального капіталу. Суспільства з високим та низьким рівнем довіри. Взаємозв'язок довіри як соціокультурної складової економіки та політики. Україна в контексті визначених проблем.

Змістовний модуль 3. Глобальні тенденції розвитку сучасного світу. Світ-системний аналіз міжнародних відносин кінця XX – поч. XXI століть в сучасній зарубіжній політичній науці

Тема 8. Зарубіжна політична наука про глобальні тенденції розвитку сучасного світу (А.Тоффлер, Дж.Нейсбіт, З.Бжезинський, Г. Кісінджер, М. Кларк, Р.Нейк, Г.Валерстайн, Ф.Фукуяма, С.Гантингтон та ін.)

Основні мегатенденції: кризовий фон глобальної економіки, загрози управління. Потенціал зростання конфліктів: поширення границь регіональної нестабільності, етноконфлікти. Технологічні зміни та їх вплив: чи відбудуться технологічні прориви задля економічної ефективності у розв'язанні проблем, пов'язаних з демографічними змінами, урбанізацією та змінами клімату.

Переустрій світового порядку. США та поява нових партнерів у відбудові нового сучасного світового порядку. Світ без держав: відносини держав з новими недержавними акторами політики та ініціаторами розв'язання глобальних проблем. Потенційні «чорні лебеді»: тяжкі пандемії, різкі зміни клімату, розвал Євросоюзу та падіння євро, Китай, Іран. Ядерна війна, позиція США і т.п.

Тема 9. Зарубіжні теоретики про перспективи капіталізму в епоху глобалізації (І.Валерстайн, Р.Коллінз, М.Манн, Г.Дерлугьян, К.Калхун)

Аналіз суперечностей (протиріч) капіталізму та можливостей його еволюції. І.Валерстайн про структурну кризу капіталізму або чого він стає сьогодні занадто ненадійним та несприятливий для капіталістів. Р. Коллінз про основний механізм, що підриває основу капіталізму: заміщення висококваліфікованих та високооплачуваних робочих місць більш рентабельними новими інформаційними технологіями. К. Калхун і М.Манн про внутрішні ресурси капіталізму з можливими грандіозними кризами та альянсом національних держав щодо екологічної катастрофи та можливістю ядерних війн. Прогнози та шляхи історії.

Тема 10. Сучасна держава та її роль в глобальних процесах.

Суперечлива роль держави. Створення сильної держави як одна з найбільш важливих проблем світового співтовариства. Різні аспекти державності (функції, сила державних інститутів, інфраструктурні можливості, основи легітимності урядів та ін.). Причини слабкості держави. Міжнародні аспекти слабкої держави. Національний суверенітет та його порушення. Слабка держава – нестабільність та розмивання суверенітету. Демократична легітимність на міжнародному рівні - основна проблема у суперечках США, Європи та інших розвинених країн.

Тема 11. Сучасна Європа в дослідженнях зарубіжної політичної науки.

М.Леонард «XXI століття – століття Європи». Місце та роль Європи. «Окремо ми вистоїмо, разом – впадемо». Зброя Європи – закон. Революційна сила пасивної агресії. Європейський спосіб ведення війн. Стокгольмський консенсус. Збереження національних демократій в Європі. Європа – 50. Брюссель і Пекінський консенсус. Кінець американського світового порядку. «Ефект доміно» в різних регіонах світу.

М.Геффернен про значення Європи: від географії ідей до сучасної геополітики. Європейські суперечності географічного та геополітичного контексту та критичний виклад європейської ідеї колишньої, нинішньої та майбутньої. Сучасні дискусії щодо об'єднаної Європи: основні сценарії.

Й.Голслах про перспективи Європи. Чи здатна вона розв'язати сучасні проблеми у багатьох галузях економіки, проблеми імміграції, єдності європейської спільноти та які є ресурси для того, щоб Європа залишилася попереду в азійському ХХІ сторіччі. І.Крастев «Після Європи»: основні кризи сучасної Європи та перспективи розвитку очима болгарського політолога.

Дуглас Мюррей. Чому Європа може знищити себе. Проблеми імміграції, ідентичності та ісламу. Криза європейського нарративу. Слабкість і безвідповідальність еліт.

Змістовний модуль 4. Проблеми та перспективи західної цивілізації в дослідженнях зарубіжних вчених. Цивілізаційна ідентичність.

Тема 12. Критичний напрямок в американській політичній науці . Алармізм Патрика Б'юкенена.

Нова ера світової політики. Західна цивілізація: поняття та зміст. Ідеї про внутрішні кризи європейської цивілізації. Причини. Європейці як зникаючий вид. Демографічна криза або «куди зникли ці діти?». Револьюційний катехізіс. Вони зробили революцію. Нове велике переселення. Нова реконкіста. Війна проти минулого. Дехристиянізація Америки.

Зникнення цивілізації. Глобальне вторгнення переселенців. Доля Америки. Обличчя Америки: 2050 рік. Самогубство «великої старої партії». Ідеологічний параліч та його причини. Невдоволення ґрінґо. Що таке нація? Нація емігрантів. Останній шанс. Проблеми сучасної міграції.

Тема 13. С.Гантингтон про зміщення балансу та зіткнення цивілізацій

Історія і сьогодення цивілізацій. Універсальна цивілізація, модернізація і вестернізація. Занепад Заходу: могутність, культура і індиґінізація. Економіка, демографія і цивілізації, які кидають виклик.

Культурна перебудова структури глобальної політики. Стрижньові держави, концентричні кола і цивілізаційний порядок. Захід і решта (інші): міжцивілізаційні питання. Глобальна політика цивілізацій. Цивілізаційна війна і порядок. Динаміка війн відносно лінії розлому.

Захід – Незахід. Проблеми відродження Заходу.

Тема 14. Ідентичність та її вплив на сучасні процеси світового розвитку

Ідентичність: поняття, зміст та типи. Колективна ідентичність - релігійна, расова, етнічна, політична. Ідентичність, що спричиняє соціальні рухи, демократичні революції, економічне зростання та розбудову національних держав. Френсис Фукуяма про політику ідентичності: як вона змінюватиме світ. Чому політика ідентичності підриває засади ліберальної демократії. Національна та цивілізаційна ідентичність в умовах глобального розвитку.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин (денне відділення)				
		Усього годин	Лек. год.	Практ. Год.	Інд.-на Робота	Сам. р-та
Змістовний модуль 1. Методологічні аспекти і теоретичні основи сучасної зарубіжної політології						
T.1	Інституціоналізація зарубіжної політичної науки: становлення та її розвиток в США.	9	2	1	3	3
T.2	Політична наука у сучасній Європі: становлення та сучасний стан розвитку.	9	2	1	3	3
T.3	Від класичних теорій до сьогодення: порівняльний аналіз методологічних підходів до вивчення історичних та політичних процесів	13	4	2	2	5
T.4	Основні теоретико-методологічні аспекти теорії демократії у творах зарубіжних дослідників: методологія аналізу практики	13	4	2	3	4
Разом за змістовним модулем 1		44	12	6	11	15
Змістовний модуль 2. Політична футурологія в зарубіжній політології кінця ХХ – поч. ХХІ ст..						
T.5	Футурологія і політика. Інституціоналізація сучасних футурологічних студій	9	2		3	4
T.6	А. Тоффлер та його трилогія про динаміку глобальних змін. Ю. Харарі «21 урок для ХХІ століття»	12	2	2	4	4
T.7	Ф.Фукуями Доктрина «кінця історії» та постлюдське майбутнє. Основні проблеми західного світу у постіндустріальну епоху: культурно-ціннісний та політологічний аспекти	13	4	2	3	4
Разом за змістовним модулем 2		34	8	4	10	12
Змістовний модуль 3. Глобальні тенденції розвитку сучасного світу. Світ-системний аналіз міжнародних відносин кінця ХХ – поч. ХХІ століть в сучасній політичній науці						
T.8	Зарубіжна політична наука про глобальні тенденції розвитку сучасного світу (А.Тоффлер, Дж.Нейсбіт, З.Бжезинський, Г. Кісінджер, М.Кларк, Д.Нейк, І.Валлерстайн)	11	4	2	2	3
T.9	Зарубіжні теоретики про перспективи капіталізму в епоху глобалізації	7	2		2	3
T.10	Сучасна держава та її роль в глобальних процесах.	10	2	2	3	3
T.11	Сучасна Європа в дослідженнях зарубіжної політичної науки	11	4	2	3	2
Разом за змістовним модулем 3.		39	12	6	10	11
Змістовний модуль 4. Проблеми перспективи західної цивілізації в дослідженнях зарубіжних вчених.						

T.12	Критичний напрямок в американській політичній науці . Алармизм Патрика Б'юкенена.	9	2		3	4
T.13	С.Гантингтон про зміщення балансу та зіткнення цивілізацій	13	4	2	3	4
T.14	Ідентичність та її вплив на сучасні процеси світового розвитку. Ф Фукуяма.	11	2	2	3	4
	Разом за змістовним модулем 4.	33	8	4	9	12
	Усього годин	150	40	20	40	50
					90	

5. ТЕМИ ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

	Теми та основні питання	ГОДИН
T.1	Політична наука в США та Європі: основні школи та концептуальні напрямки досліджень (порівняльний аналіз). США: основні наукові школи та концептуальні напрямлення досліджень. Основні методологічні підходи аналізу політичних процесів. Політична наука в сучасній Європі: порівняльний аналіз основних концепцій та її досягнень. Політична наука в країнах Центрально-Східної Європи, пострадянських державах: порівняльний аналіз. Східне зарубіжжя (Китай, Японія та ін.) : проблеми становлення та сучасний стан.	2
T.2	Від класичних теорій до сьогодення: порівняльний аналіз методологічних підходів. Місце марксистської теорії в сучасному інтелектуальному полі. Політична теорія марксизму. Марксизм та неомарксизм ХХ ст.. М.Вебер: взаємозв'язок економіки та ідеї (ідеології). Вплив релігійних ідей на економіку. «Протестантська етика і дух капіталізму». Цивілізаційний підхід А.Тойнбі. Перспективи нового політичного порядку в ХХ ст.-XXI ст. в контексті методології А.Тойнбі. К.Ясперс як філософ і теоретик політики. Екзистенціальний підхід до проблем світової історії. Роль духовно-ціннісних складових у перспективі розвитку сучасного світу.	2
T.3	Основні теоретико-методологічні аспекти теорії демократії: методологія аналізу практики сьогодення. Поняття та виміри демократії: історико-політологічний аналіз. Американська політична традиція формально-правового підходу до визначення сутності демократії. Європейська традиція визначення сутності та змісту демократії: соціально-економічні параметри. Переходи до демократії: транзитологічні парадигми. Посткомуністичний тразит в контексті «хвильвої» парадигми (В.Банс, Макфоллд, Е.Мачкув, В.Меркель, А.Круассан, Р.Скідельські, А.Мельвіль та ін.). Нові підходи до аналізу «якості» та проблем сучасної практики демократії. Б. Манен про сутність представницького правління. Н.Урбінаті "Спотворена демократія: думка, істина, народ», Дж.Данн, Т. Снайдер "Шлях до несвободи. Росія, Європа, Америка" та ін.	2
T.4	Зарубіжна політична наука про глобальні тенденції розвитку сучасного світу (Дж.Нейсбіт, З.Бжезинський, Г. Кісінджер, М. Кларк, Р.Нейк, Г.Валерстайн) Основні мегатенденції: кризовий фон глобальної економіки, загрози управління. Потенціал зростання конфліктів: поширення границь регіональної нестабільності, етноконфлікти. Технологічні зміни та їх вплив на сучасні глобальні зміни. Потенційні «чорні лебеді»: тяжкі пандемії, різкі зміни	2

	клімату, можливий розвал Євросоюзу та падіння євро, Китай, Іран. Ядерна війна, позиція США, нові лідери і т.п.	
T.5	А.Тоффлер та його трилогія про динаміку сучасного світу. Хараррі Ю. про перспективи сучасного світу: соціально-політичний аналіз. Політична футурологія: поняття, зміст, основні представники. «Шок майбутнього» А.Тоффлера та сучасність. Основні чинники глобальних змін. Вимоги до людини в умовах «шоку майбутнього». Зрушення влади» в контексті «трьох хвиль». Влада, заснована на силі, багатстві, знаннях. Особливості зрушень початку ХХІ ст.. Ю. Хараррі про прогнози світового розвитку у ХХІ ст. Основні виклики, які сьогодні стоять перед людством: зміст та наслідки. Проблема вибору.	2
T.6.	Ф.Фукуяма про основні проблеми західного світу у постіндустріальну епоху: культурно-ціннісний та політологічний аспекти «Продовження історії». Сутність та наслідки «великого розриву». Нове бачення ролі цінностей в загальному історичному процесу. Гра за правилами. Перспективи долання «зламу епох». Людська природа, соціальний капітал і соціальний порядок. Технологія, мережі і соціальний капітал. Роль культури в розбудові (творенні) економічного суспільства. Соціальні чесноти. Ідея довіри як показник/вимірювач соціального капіталу. Взаємозв'язок довіри як соціокультурної складової економіки та політики. Україна в контексті визначених проблем.	2
T.7	Політична наука США про світовий порядок та управління в ХХІ ст. Проблеми геостратегічної адаптації Америки в ХХ-ХХІ ст. Створення сильної держави як одна з найбільш важливих проблем світового співтовариства. Різні аспекти державності (функції, сила державних інститутів, інфраструктурні можливості, основи легітимності урядів та ін.). Сильна та слабка держава: причини слабкості держави. Демократична легітимність на міжнародному рівні - основна проблема у суперечках США, Європи та інших розвинених країн. Американська гегемонія і глобальна безпека. Дилеми втраченої національної безпеки. Від гегемонії глобального типу до глобального лідерства. Проблеми нового глобального порядку. Глобальне лідерство: хто лідер? Американська гегемонія і загальне благо.	2
T.8	Сучасна Європа в дослідженнях зарубіжної політології: основні напрямки М.Леонард «ХХІ століття – століття Європи» . Місце та роль Європи. «Окремо ми вистоїмо, разом – впадемо». Збереження національних демократій в Європі. Європа – 50. М.Геффернен про значення Європи: від географії ідей до сучасної геополітики. Європейські суперечності географічного та геополітичного контексту та критичний виклад європейської ідеї колишньої, нинішньої та майбутньої Європи. Й.Голслах про перспективи Європи. Чи здатна вона розв'язати сучасні проблеми у багатьох галузях економіки, проблеми імміграції, єдності європейської спільноти і т.п. І. Крастев про основні кризи сучасної Європи та перспективи розвитку в дослідженні «Після Європи». Сучасні дискусії щодо об'єднаної Європи: основні сценарії.	2
T.9	Критичний напрямок в американській політичній науці . Алармизм Патрика Б'юкенена. Європейці як зникаючий вид. Демографічна криза або «куди зникли ці діти?». Дехристианізація Америки. Зникнення цивілізації.	2

	Глобальне вторгнення переселенців. Доля Америки. Обличчя Америки: 2050 рік. Що таке нація? Нація емігрантів. Останній шанс. Проблеми сучасної міграції та її особливості.	
T.10	С.Гантингтон про зміщення балансу та майбутнє цивілізацій Історія і сьогодення цивілізацій. Універсальна цивілізація, модернізація і вестернізація. Культурна перебудова структури глобальної політики. Стрижньові держави, концентричні кола і цивілізаційний порядок. Захід і решта (інші). Глобальна політика цивілізацій. Від війн перехідного періоду до війн відносно лінії розлому. Захід, цивілізації та Цивілізація. Проблеми відродження Заходу. Захід в сучасному світі. Цивілізаційна війна і порядок. Зміст зіткнення цивілізацій у контексті сьогодення.?	2
	Усього годин	20

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ(не передбачені)

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ (не передбачені)

8. САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ІНДЗ

До самостійної роботи відноситься: [1] – підготовка до лекційних, практичних занять; [2] – опрацювання лекційного матеріалу; [3] – самостійне опрацювання літератури та нормативно-правових актів, інших джерел; [4] – індивідуальне навчально-дослідне завдання: підготовка доповіді; аналітичної записки, реферату, презентації.

	Види завдань	Інд р- та	Сам. р-та
T.1	Опрацюйте лекційний матеріал[1;2;] та запропоновану літературу на предмет з'ясування основних чинників та історичних умов виникнення політологічної сфери знання у США та Європі. Визначить внесок Чикагської школи та її представників в становленні політичної науки. Визначить етапи та їх зміст у розвитку методології науки [3]. Зверніть увагу на відмінності умов, складності та особливості процесів становлення політології в Європі та країнах посткомуністичного простору. Теми ІНДЗ: підготувати презентації про інституціоналізацію політичної науки в окремих державах Європи, Близького та Східного зарубіжжя, зокрема Китаю, Індії та ін. (за вибором студента).	4	5
T.2	Опрацювати лекційний матеріал та рекомендовану літературу з метою підготовки до визначених питань.[1;2;]. Проаналізувавши рекомендовані джерела, підготуйтеся до обговорення питання на занятті: «Найбільш характерні проблеми світової цивілізації у працях сучасних зарубіжних політологів (порівняльний аналіз)».[3] Теми ІНДЗ: [4] Підготувати доповіді (реферати або презентацію): 1). Неомарксизм: критична теорія. Франкфуртська школа (Т.Адорно, М.Хоркхаймер, Г.Маркузе, Е.Фром, Ю.Хабермас та ін.). 2) Аналіз капіталізму за К. Марксом, М.Вебером та сучасною американською політологією (І.Валерстайн, М.Манн, Р.Коллінз, К.Калхун (брит.)): сутність та відмінність підходів; 3)Основні проблеми сучасного розвитку України в контексті концепції (закону) «виклика» та «відповіді» А.Тойнбі. 4) Есе: М.Вебер. «Протестантська етика і дух капіталізму»: сучасний контекст; 5) Трансформація «творчої меншості» у владі в пануючу як проблема ХХІ ст.. (А.Тойнбі та ін.).	4	5

Т.3	Підготуйтеся до практичного заняття з наведених джерел та визначить зміст поняття <i>демократії</i> , її сучасні виміри, з'ясувавши особливості американської та європейської традицій. Опрацювавши рекомендовану літературу, вивчить зміст транзитологічних парадигм переходу до демократії. З'ясуйте особливості посткомуністичного демократичного транзиту, опрацювавши тексти робіт рекомендованих зарубіжних вчених. [3] Теми ІНДЗ: підготуйте реферат, есе або презентацію на теми: 1) Б. Манен про сутність представницького правління в сучасну добу. 2) Н.Урбінаті "Спотворена демократія: думка, істина, народ": основні ідеї. 3) Т. Снайдер про "Шлях до несвободи. Росія, Європа, Америка". 4) Дж. Бреннан про різні проблеми некомпетентності виборців та альтернативну систему правління в роботі «Проти демократії» [4]	4	5
Т.4	Підготуйтеся до заняття [1], опрацювавши літературу, пропоновану та на лекційному занятті. [2;3]; Поясніть значення поняття та його зміст «політична футурологія». Які напрями досліджень? Подумайте над основним питанням : Основні виклики, які сьогодні стоять перед людством: зміст та наслідки, висловлених в низці досліджень зарубіжних авторів. Спробуйте порівняти або систематизувати їх думки та концептуальні підходи. Теми ІНДЗ: підготуйте реферат або доповідь для обговорення 1) Дж.Нейсбіт та його мегатренди кінця ХХ ст. 2) Кларк, Р.Нейк про третю світову. Якою вона буде. 3) З.Бжезинський про глобальне лідерство для США. 4) США і нові партнери у відбудові нового світового порядку. 5) Потенційні «чорні лебеді» сучасного глобального розвитку в дослідженнях зарубіжних вчених. [4]	4	5
Т.5.	Опрацюйте матеріали лекційного заняття та рекомендовану літературу, підготуйтеся до заняття за визначеними в плані питаннями [1;2;]. Поясніть значення поняття та зміст « <i>політична футурологія</i> ». Підготуйтеся до обговорення основних позицій «Шоку майбутнього» А.Тоффлера та пояснити вимоги до людини в умовах «шоку». Про які зрушення влади» в контексті «трьох хвиль» йдеться в трилогії автора. Ю. Хараррі про прогнози світового розвитку у ХХІ ст. [3] . Теми ІНДЗ: [4] 1) Основні мегатренди сучасних глобальних змін. 2) А.Тоффлер про еволюцію «трикутника влади» в процесі зміни цивілізаційних «хвиль». 3) Ю. Хараррі про прогнози світового розвитку у ХХІ ст. та уроки для людства.	4	5
Т.6	Опрацюйте матеріали лекційного заняття та рекомендовану літературу, підготуйтеся до заняття. [1;2;]. Поясніть зміст поняття «кінець історії». Чи можна вважати це тріумфом лібералізму або світової ліберальної революції. Які причини еволюції поглядів Фукуями щодо кінця історії? Зверніть особливу увагу на питання : Біотехнологія і поновлення історії. Права людини. Природа людини. Людська гідність. Політичний контроль над біотехнологією і т.ін.. Теми ІНДЗ [4] 1) Проблеми людської гідності в умовах біотехнологічної революції в роботах Ф.Фукуями. 2) Есе: Основні позиції автора в роботі «Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості». 3). Френсіс Фукуяма про українську демократію і помилкові очікування.	4	5

Т.7	Підготуйтеся до обговорення питань, опанувавши лекційний та додатковий матеріал з пропонуванних джерел: [1;2;] та рекомендовану літературу з питань: «Продовження історії». Сутність «великого розриву». Нове бачення ролі цінностей в загальному історичному процесі. Соціальні чесноти. Довіра. Суспільства з високим рівнем довіри. Країни з низьким рівнем довіри. Фактори, що забезпечують рівень довіри. Взаємозв'язок довіри як соціокультурної складової економіки та політики. [3] Теми ІНДЗ: 1) Роль культури в розбудові (творенні) економічного суспільства. 2) Ідея довіри як показник/вимірювач соціального капіталу. 3) Проблема злочинності, сім'ї та довіри в роботі Ф.Фукуями «Великий розрив». 4) Довіра, соціальний капітал і соціальний порядок: український контекст. [4]	4	5
Т.8	Опрацюйте матеріали лекційного заняття [2], рекомендовану роботу авторів[3] та підготуйтеся до обговорення питань щодо проблем розвитку сучасної Європи за планом проведення практичного заняття. Теми ІНДЗ: 1) Особливості європейського розширення (М.Леонард). 2) сучасні проблеми Європи та шляхи її подальшого розвитку (Й.Голслах, І.Крастев). 3).М.Геффернен про європейський ідеал: єдина в розділенні, розділена в єдності.4) Проблеми європеїзації Центральної та Східної Європи за Шіммельфеннінгом та Ф. Задельмасром.	4	5
Т.9	Опрацюйте матеріали лекційного заняття [1]; опрацювавши рекомендовані джерела, проаналізуйте основні ідеї, висловлені в роботі П.Б'юкенена «Смерть Заходу», «На краю загибелі». [3]. Теми ІНДЗ: 1) Дехристианізація США та держав Європи як причина загибелі Заходу. 2) есе: П.Б'юкенен про те, чому скорочення населення та посилення імміграції стали загрозою Заходу та його цивілізації. [4]	4	5
Т.10	[1;2;]. Опрацювавши роботи С. Гантингтона та матеріали лекційного заняття, спробуйте відповісти на питання: Що таке цивілізація. Історія і сьогодення цивілізацій. Універсальна цивілізація. З'ясуйте зміст теорій щодо модернізації та вестернізації незахідних суспільств, в чому принципова відмінність. Співвідношення культури та цивілізації. Культурна перебудова структури глобальної політики. Цивілізаційна війна і порядок. Зміст зіткнення цивілізацій у контексті сьогодення? [3]. Теми ІНДЗ: 1) Найбільш характерні проблеми світової цивілізації у працях сучасних зарубіжних політологів: порівняльний аналіз. 2) С. Гантингтон про «зіткнення цивілізацій» в контексте глобальних трансформацій: сучасний погляд. 3) Порівняльний аналіз концепцій Ф.Фукуями та С. Гантингтона щодо ролі культури в глобальних трансформаціях. Ф.Фукуяма про ідентичність та її вплив на сучасний демократичний розвиток.	4	5
Усього годин		40	50
		90	

Теми письмових робіт для періодичного контролю за змістовними модулями (ЗМ):

- ЗМ1. - Сучасні політичні процеси в Україні в контексті основних методологічних підходів зарубіжних дослідників.
- ЗМ2. - Зарубіжна політична наука про мегатенденції сучасного розвитку глобального світу.
- ЗМ3. - Проблеми економічного та геополітичного розвитку сучасної Європи в роботах Й.Голслаха, І.Крастева, Д.Мюрея: порівняльний аналіз.

ЗМ4. - Найбільш характерні проблеми розвитку сучасного світу в роботах зарубіжних політологів: порівняльний аналіз

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У вивченні навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання: словесний, наочний, практичний, які передбачають читання лекції, опрацювання текстів основних робіт дослідників, роботу з навчальною та спеціальною літературою, індивідуальні консультації.

- СЛОВЕСНІ ТА НАОЧНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ (лекційні заняття; опитування; консультування; доповіді та мультимедійні презентації);
- ПРАКТИЧНІ (тестові вправи; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації, реферати;
- КОЛЕКТИВНЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ ОПРАЦЮВАННЯ ЗАВДАНЬ (колективне обговорення, виконання та презентація ІНДЗ, обговорення проблемних питань та результатів самостійної роботи).

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Засоби діагностики якості освіти включають в себе *поточний, періодичний та підсумковий* контроль.

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, бесіда, захист рефератів, доповідь, оцінювання доповідей; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: оцінювання письмових робіт за змістовими модулями.

Підсумковий контроль: іспит

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів вищої освіти в обговоренні проблемних питань	від 0 до 4
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем, доповідь та демонстрація презентації	від 0 до 4
Періодичний контроль:	
Контрольна робота за змістовими модулями у формі тестування	від 0 до 7

Опитування на занятті, участь здобувачів в обговоренні	0	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
--	---	---

проблемних питань	1-3	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел.
	4-5	Здобувач бере активну участь у практичному занятті, в обговоренні проблемних питань, користується додатковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією запропонованою тем; доповідь та демонстрація презентації	0	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	2	Доповідь та презентація самостійними, але не опрацьована актуальність, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал є формальним, висновки не конкретизовані (відсутні), тема не розкрита.
	3	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, усно здобувач пояснює матеріал невпевнено, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами.
	4 -5	Доповідь та презентація виконані самостійно, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, містить посилання на джерела, хоча здобувач іноді недостатньо вміло в усній формі може сформулювати деякі положення доповіді.
		Доповідь та презентація виконані самостійно, актуальність розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку – самостійні ґрунтовні судження, підкріплені доказами, містить посилання на джерела.
Контрольна робота	0	Відповіді неправильні (у тестових роботах)
	0-10	Контрольна робота за кожним змістовним модулем.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90 – 100	A	Зараховано
85 – 89	B	
75 – 84	C	
70 – 74	D	
60 – 69	E	
35 – 59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Поточний та періодичний контроль													Підсумковий Контроль (іспит)	Сума балів
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2				Змістовний модуль 3				Змістовний модуль 4			
T 1	T 2	T 3-4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13	T 14	15	100
4	4	4+4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
Контр. робота (7 балів)			Контр. робота (7 балів)				Контр. робота (7 балів)				Контр. Роб. (8 балів)			

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. **Мілова М.І.** Робоча програма навчальної дисципліни. <https://classroom.google.com/c/NTcwNzEwMTMxMTRa?cjc=zcn2kia>
2. **Мілова М.І.** Сучасна зарубіжна політологія. Силабус <https://classroom.google.com/c/NTcwNzEwMTMxMTRa?cjc=zcn2kia>
3. **Мілова М.І.** Сучасна зарубіжна політологія. [Електронний ресурс] : електрон. метод. рекомендації до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / уклад. М.І. Мілова. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. – 51 с. – 0,8 МБ

13. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Основні фактори становлення і інституціоналізації політичної науки у США.
2. Сучасна зарубіжна політична наука: основні школи
3. Політична наука в Західній Європі: сучасні тенденції розвитку.
4. Політична наука на теренах пострадянського простору: тенденції та проблеми розвитку.
5. Зарубіжна політична наука другої половини ХХ ст.: загальна характеристика основних тенденцій та напрямів.
6. Основні теоретико-методологічні напрями американської політичної науки.
7. Проблеми глобалізації і світової політики в сучасній американській політології.
8. Е.Тоффлер про еволюцію структур влади наприкінці ХХ ст..
9. Основні концепції демократії в американській політичній науці (Р.Даль, Л.Даймонд, А. Пшеворські, Х.Лінц, А.Степан та ін..).
10. Зарубіжна політологія про посткомуністичний перехід та його специфіку: основні напрями досліджень.
11. Перешкоди, пастки та загрози демократії (В. Банс, Х.Лінц, А.Степан, Р.Гейден, В.Кимлічка, Д.Снайдер)
12. Політична футурологія: загальна характеристика (Д. Нейсбіт, А.Тоффлер, Ф.Фукуяма, та ін..)
13. Ю. Харарі: основні ідеї щодо перспективи розвитку сучасного світу в «21 урок для ХХІ ст.»
14. Ф.Фукуяма та його концепція “кінця історії”: еволюція поглядів
15. Фукуяма про соціальний порядок та соціальний капітал: сучасне значення
16. З.Бжезинський про стратегічну альтернативу США: світове панування або глобальне лідерство.
17. П. Бьюкенен “Смерть (загибель) Заходу” про основні причини та фактори занепаду західної цивілізації.
18. П.Бьюкенен про “останній шанс” Америки і перспективах американського суспільства.
19. М.Леонард “ХХІ ст.. як століття Європи”: американський погляд на перспективи Європи.
20. С.Гантингтон про цивілізаційну і мультикультурну модель сучасного світу.
21. С. Гантингтон про майбутнє цивілізацій: сучасне значення.

22. Росія та Україна як предмет американської геополітики: еволюція поглядів.
23. А.Тойнбі про історичний процес у контексті динаміки цивілізацій.
24. Е. Тоффлер про метаморфози влади.
25. Фукуяма про створення сильної держави як одна з найбільш важливих проблем світового співтовариства.
26. Ф.Фукуяма про нову роль культури. Довіра як вимір соціального капіталу і культури.
27. Проблеми майбутнього Європи в роботі І.Крастева «Після Європи»
28. Й.Голслах «Сила раю. Як Європа може бути попереду в азійському сторіччі»: основні позиції дослідження.
29. М.Леонард про ХХІ століття як «століття Європи»: основні позиції
30. Американська політологія про світовий порядок та управління в ХХІ ст.
31. Проблеми геостратегічної адаптації Америки в ХХ-ХХІ в дослідженнях З.Бжезинського.
32. Українська держава: проблеми слабкості держави та національного суверенітету (в контексті ідей Ф.Фукуями)
33. Нові підходи до аналізу «якості» та проблем сучасної практики демократії.
34. Б. Манен про принципи представницького правління як інституційних механізмах.
35. Надя Урбінаті про спотворену демократію: в чому зміст спотвореності.
36. Політичний порядок та проблема політичного занепаду державності у творах Ф.Фукуями.
37. Посткомуністична демократія: теорія та реальність. (приклад окремих держав за вибором здобувача)
38. Внесок А.Тойнбі в світову соціально-філософську і політологічну думку.
39. Найбільш характерні проблеми світової цивілізації у працях сучасних зарубіжних політологів (порівняльний аналіз)
40. Тоффлер про «зміщення влади» в умовах «інформаційної цивілізації».
41. Зарубіжна політологія про посткомуністичний транзит (О'Доннелл, Ф.Шміттер, Т.Карл, В.Банс та ін.).
42. З.Бжезинський про ключеву роль Євразії в світовій геополітиці.
43. П.Б'юкенен про «останній шанс» Америки і перспективи американського суспільства.
44. С.Гантингтон про особливості «нової доби» світової політики.
45. Національні демократії в Європі: особливості розвитку. (М.Леонард).
46. І.Крастев про основні проблеми сучасної Європи.
47. Д.Мюррей. Самознищення Європи: основні ідеї, проблеми та майбутнє Європи.

48. Сучасна світ-система та проблеми переустрою світового порядку. (І.Валлерстайн)
49. Політична наука США та Європи: порівняльний аналіз основних напрямів досліджень.
50. Найбільш характерні проблеми світової цивілізації у працях сучасних зарубіжних політологів (порівняльний аналіз)

14. Рекомендована література

Основна

1. Аджимоглу Д., Дж. Робінсон. Чому нації занепадають. – Київ: Наш Формат, 2016. 435 с.
2. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / Пер. з англ. – Львів: Лілея-НВ, 2004. 236 с.
3. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / Пер. з англ. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 203 с.
4. Бжезінський З. «Україна має показати своєму молодшому братові – Росії – приклад політичної культури» [Електронний ресурс] / URL : // <http://www.pravda.com.ua/news/2007/11/14/66832.htm> .
5. Бреннан Дж. Проти демократії. - К.: Дух і літера. 2022. 192 с.
6. Вебер М. Покликання до політики // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім. О. Погорілий. - К.: Основи, 1998. С. 173-191.
7. Глобальні модерності / За редакції М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона; пер. с англ. - К.: Ніка-Центр, 2008. 400 с.
8. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах // Семюел Гантінгтон. - К.: Наш формат., 2020. 448 с.
9. Геффернен М. Значення Європи: географія та геополітика / Перекл. з англ. – Київ: Дух і літера, 2011. 463 с.
10. Голслах Й. Сила раю. Як Європа може бути попереду в азійському сторіччі /Пер. з англ.. – К.: Темпора, 2016. 354 с.
11. Гамільтон К., Ольберн М. Прихована рука Китаю. Як КНР непомітно захоплює світ. – Київ: «Наш Формат», 2023. 416 с.
12. Мюррей Дуглас. Самознищення Європи. Іміграція, ідентичність, іслам /пер. з англ. Тарас Тимо. – Київ: Наш Формат, 2024. 368 с.
13. Перепелиця Н. О. Особливості політичної концепції Френсіса Фукуями / Перепелиця Н. О. // Збірник наукових праць “Гілея: науковий вісник” . 2017. Вип. 122 . С. 434-438.

14. Перепелиця Н. О. Френсіс Фукуяма про сучасні проблеми ліберальної демократії / Перепелиця Н. О.. Грані: науково-теоретичний альманах, 2018 вип. 8. С. 59 - 64.
15. Прогнозування розвитку цивілізацій представниками західної школи конфліктології URL: https://pidru4niki.com/85925/kulturologiya/prognozuvannya_rozvitku_tsivilizatsiy_predstavnikami_zahidnoyi_shkoli_konfliktologiyi
16. Сміт Е.Д. Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка. Наукове видання. – Київ: 2010, 312 с.
17. Сухорольський П. М., Сухорольська І. Ю. Основні етапи розвитку футурології та її завдання в умовах сучасного світу / П. М. Сухорольський, І. Ю. Сухорольська // Науково-теоретичний альманах “Грані”. 2018. Т. 21. № 3. С. 116-123.
18. Харарі Ю. 21 урок для ХХІ століття. – :К. ФОРС Україна 000, 2018. 460 с.
19. Шіммельфеннінг Ф., Задельмаєр У. Європеїзація Центральної та Східної Європи: Наук. вид/ Франк Шіммельфеннінг, Ульріх Задельмаєр. - К.: Юніверс, 2010. 287 с.
20. Снайдер Т. Шлях до несвободи. Росія, Європа, Америка. - К.: Наш Формат, 2019.
21. Ринген С. Народ дияволів. Демократичні лідери та проблема покори. - К.: Дух і літера, 2018.
22. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. - К.: Наш Формат, 2020. 192 с.
23. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції. – К. Наш Формат, 2018. 556 с.
24. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. – К.: Наш Формат, 2018.

Додаткова

25. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: [доповідь Римському Клубові]; [упоряд. В.Рубцов]. [3-є] Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. 248 с.
26. Щур М. Френсіс Фукуяма про українську демократію і помилкові очікування. 2021 <https://www.radiosvoboda.org/a/fukuyama-ukrayina-reformy-democratiya/31085269.html>
27. Does Capitalism Have a Future? New York (2015). 346 с.
28. Krastev I. (2017) After Europe. University of Pennsylvania Press. 146 p.
29. Manin B. The Principles of Representative Government. Cambridge: Cambridge University Press, 1997 . 323 p.

30. Nadia Urbinati. *Representative Democracy: Principles and Genealogy*. Chicago; London: University of Chicago Press, 2006. Перекл. 2017. 448 p.
31. Fukuyama, F. "The End of History?" in *The National Interest*, Summer 1989;
32. Fukuyama, F. (1992). *The End of History and the Last Man*. New York: Free Press
33. Fukuyama, F. (2002). *Our Posthuman Future: Consequences of the Biotechnology Revolution*. New York: Farrar, Straus and Giroux. .
34. Fukuyama, F. (2014). *Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy*.
35. Toffler, Alvin. *The Third Wave: The Classic Study of Tomorrow*. - Random House Publishing Group, 1981. 537 p.
36. Toynbee Arnold J. *Civilization on Trial* - Meridian Books; Later Printing edition (January 1, 1958). 348 p.
37. Wells H. G. *A Short History of the World* /H. G. Wells Digireads.com 2010 –180 p.